

Inbreng commissiedebat

Stikstof, NPLG en natuur

LTO roept op het stikstofbeleid weer haalbaar en realistisch te maken. Met beleid dat boeren perspectief biedt boven beleid dat focust op ondernemers die willen stoppen. LTO benadrukt dat bewezen technieken om stikstofemissie terug te dringen juridisch verankerd moeten worden en dat alle blijversregelingen op de kortst mogelijke termijn worden gepubliceerd. Dan kunnen boeren er niet alleen voor kiezen om te stoppen, maar ook om te investeren in innovatie, om te verplaatsen, te extensiveren of om te schakelen. Dát biedt perspectief. Dit vergt onder meer dat de kritische depositiewaarde (KDW) uit de wet moet en de vergunning-verlening vervangen moet worden door een juridisch geborgde omgevingswaarde gebaseerd op het Europese verslechteringsverbod. Ook moet er op korte termijn een drempel-waarde worden ingevoerd waardoor agrarische én andere economische activiteiten weer ruimte krijgen om te ontwikkelen.

KDW uit de wet

De werkgroep voor een alternatief van de KDW heeft haar [eindrapport](#) opgeleverd. LTO heeft op dit rapport [haar reactie](#) gegeven. De KDW is een bewegend doel en kan niet gebruikt worden als richtinggevende omgevingswaarde, zoals bedoeld in de wet. Het alternatief van de werkgroep om de staat van instandhouding van de natuur centraal te stellen is geen wenkend perspectief, omdat niet duidelijk is wat dit is. Zeker omdat én de data én monitoring niet op orde zijn, maar ook omdat er wellicht nieuwe parameters worden vastgesteld die niet binnen de beïnvloedingssfeer van agrariërs liggen. Agrariërs, en in het bijzonder veehouders willen ondernemen, willen handelingsperspectief en niet afhankelijk zijn van interpretaties en grillen van parameters, die nu nog ongewis zijn, maar waarvan nu wel vaststaat dat zij daar geen directe invloed op hebben.

- [LTO heeft een voorstel](#) neergelegd bij de minister en doorgestuurd aan uw kamercommissie. Het voorstel is om niet de staat van instandhouding van de natuur, maar het verslechteringsverbod (art. 6.2 VHR) centraal te stellen en daarvoor de KDW uit de wet te halen, onderzoek te doen naar droge depositie, een substantieel hogere drempelwaarde/[rekenkundige ondergrens](#) vast te stellen (waardoor ook PAS-melders vrijgesteld) en vervolgens over te gaan op een geborgde emissiereductie.

Geen perspectief voor de blijvers

Het is bijzonder te noemen dat zelfs een jaar nadat de uitkoopregelingen zijn uitgezet, er nog steeds geen passende regelingen zijn voor de boeren die juist door willen gaan: de blijvers. Alles van de regering is nog steeds gericht op stoppen, stoppen en nog eens stoppen. Dit ondanks eerdere beloftes van de minister en aangenomen moties. In haar brief over de voortgang piekbelasting lijkt van alles in gang gezet, maar feitelijk ligt er geen wenkend perspectief voor bedrijven die door willen, die willen innoveren, die willen verplaatsen om daarna hun activiteiten voort te zetten. En ondertussen worden vele agrariërs gekenmerkt als 'piekbelaster', met als gevolg dat banken minder snel genegen zijn deze bedrijven te financieren.

Het perspectief ontbreekt niet alleen voor de piekbelaster maar in feite voor geen enkele veehouder. Innovaties kunnen niet of nauwelijks vergund worden en als die mogelijkheid er wel is, stuiten veel van deze initiatieven op onwil of gebrek aan bestuurlijke moed om vergunningen af te geven.

- Waar blijft nu het samenhangende pakket en perspectief voor de boeren die door willen?

Legalisatie PAS-melders en interimers

Nu al 5 jaar lang wachten PAS-melders en interimers (hierna PAS-melders genoemd) op legalisatie van hun activiteit. De minister stelt keer op keer dat het de hoogste prioriteit heeft, maar hoe dan? Het is zelfs een wettelijke verplichting met een deadline van 2025. Wacht de minister dit af? Of gaat de

minister nu eindelijk écht werk maken van legalisatie? Waar een wil is, is een weg. En daarbij noemen we ook nog maar weer eens dat het een boekhoudkundige kwestie is, omdat de PAS-melders zelf al vanaf het begin zijn verdisconteerd in AERIUS Calculator. Elke mol die vrijgezet wordt voor PAS-melders komt daarmee niet eens ten goede aan de PAS-melders, maar komt feitelijk ten goede aan ‘natuur’.

- ➔ Is er stikstofruimte gereserveerd voor legalisatie van PAS-melders in de stikstofbank SSRS?
- ➔ Gaat straks de opbrengst van de opkoop uit LBV/LBV+ allereerst naar PAS-melders?
- ➔ Ziet de minister ook dat het stellen van een drempelwaarde mogelijkheden biedt om PAS-melders vrij te zetten (waarbij het de voorkeur heeft om deze groep te legaliseren door middel van een vergunning).

Ontwerp-NPLG

Eind december 2023 heeft de Minister tóch het [Ontwerp-NPLG](#) ter inzage gelegd. Het NPLG moet op cruciale onderdelen anders. Dat is de strekking van [de zienswijze van LTO](#) op het ontwerp-NPLG. Essentieel is dat de doelen haalbaar, realistisch, (juridisch) uitvoerbaar en betaalbaar moeten zijn. Op dit moment roept het ontwerp-NPLG vooral veel vragen en onzekerheid op.

Wat LTO betreft heeft het bespreken van nieuwe doelen voor het platteland weinig zin als duidelijkheid over de benodigde financiën ontbreekt. Bovendien is het onwenselijk dat [doelen blijven veranderen](#), terwijl gesprekken over de invulling van die doelen in volle gang zijn. Wat LTO betreft ontbreken 5 zaken in het ontwerp-NPLG:

- ➔ Het is onduidelijk hoe het ontwerp-NPLG zich verhoudt tot het Transitiefonds van € 24,3 miljard. Hoe verhouden geld en ambitie zich tot elkaar? Ook gegeven het feit dat provincies hebben aangegeven € 60 miljard nodig te hebben om de gebiedsdoelen te realiseren.
- ➔ Daaraan gekoppeld is ook de vraag hoe instrumenten matchen met de doelen. Er is geen helder beeld wat de maatregelen nu bijdragen aan het doelbereik of een doorkijk welke maatregelen het hoogste doelbereik hebben tegen de laagste kosten.
- ➔ Er is geen duidelijk beeld hoe de verschillende provincies zich tot het ontwerp-NPLG verhouden. Daaraan gekoppeld is de vraag hoe vrijwilligheid, provinciale verplichtingen en ingrijpen van bovenaf zich tot elkaar verhouden. Bijvoorbeeld rondom overgangsgebieden, beekdalen en veenweide wordt in het ontwerp-NPLG al gesproken over nieuw wettelijk instrumentarium. Gebrek aan financiën moeten niet afgewenteld worden op de individuele agrariër.
- ➔ Er is geen doorkijk naar de praktische uitvoering. Het is niet duidelijk hoe de plannen gaan landen en uitwerken in de praktijk. Bovendien is onduidelijk welke instanties, middelen, instrumenten en gereedschappen klaar staan.
- ➔ Er is geen helder beeld van het grond- en ruimtebeslag en bijbehorende budgettaire consequenties. Zo wordt er gesproken over 16.000 ha extra natuur en 181.000 ha extra agrarische natuur. Is hier budget voor vrijgemaakt? Zo ja, hoeveel en waar gealloceerd? Bovendien: is al bekend waar deze hectares komen te liggen, hebben de provincies ingestemd met deze arealen en hoe zijn deze onderbouwd?

Een bedrijfseconomische toets per individuele ondernemers in het NPLG (en/of PPLG's) moet geborgd worden. Hoewel ecologische doelen en de rol van diverse instanties zeer uitvoerig benoemd worden, wordt een individuele toets op bedrijfseconomisch perspectief voor de blijvers (voor en na de gebiedsprocessen) niet uitgewerkt. Het rapport van de WUR: [Uitwerking bedrijfstypen voor duurzame landbouw \(Jongeneel e.a.\)](#) biedt een goed handvat om dit uit te werken.

PPLG – maatregelpakketten

In de door WUR uitgebrachte [evaluatie van provinciale maatregelpakketten](#) komt naar voren dat slechts 21% van de door de provincies gestelde maatregelen bijdraagt aan de doelen van het NPLG en dat de monitoring en evaluatie van de maatregelen ‘rudimentair’ is uitgewerkt. 83% van de 111 gestelde maatregelen worden als onduidelijk gekwalificeerd. Veel genoemde maatregelen hangen samen met bedrijfsverplaatsing cq opkoop bedrijven, maar zijn onzeker ivm staatsteun. Van andere maatregelen, zoals agrarisch natuurbeheer is onzeker hoe deze bijdragen aan doelbereik.

In vervolg op de [brief van 17 januari 2024](#) van de minister is inmiddels € 1,28 miljard beschikbaar gesteld voor de eerste maatregelpakketten. Hiervoor moesten provincies voor 1 april een nadere verantwoording inleveren. In het ontwerp-NPLG wordt niet of nauwelijks aandacht gegeven aan perspectief voor de landbouw en welke maatregelen (en middelen) daarvoor nodig zijn.

- ➔ Op basis van welke criteria worden maatregelen beoordeeld en wordt de € 1,28 miljard gelabeld aan het eerste maatregelpakket? Is perspectief voor landbouw en ontwikkeling landelijk gebied een criterium en hoe dragen de maatregelen (dan) bij aan perspectief voor de landbouw?
- ➔ Wordt de financiering voor agrarisch natuurbeheer langjarig gezekerd en hoe wordt of is deze ingebed in de mogelijkheden voor blijvende agrarische bedrijven om in het verdienmodel agrarisch natuurbeheer te introduceren cq voort te zetten?

Nationaal Kennisprogramma Stikstof (NKS): méér onderzoek droge depositie

Het is goed te lezen dat de minister aangeeft dat droge depositiemetingen meer aandacht krijgt. Onder meer omdat er nog veel vragen zijn. Het is nog steeds niet helemaal duidelijk hoe stikstof zich in de atmosfeer gedraagt en in welke mate droge depositie neerslaat in N2000 gebieden. Eerder onderzoek van RIVM naar droge depositie (Vendel, 2018), wat pas in augustus 2023 werd gepubliceerd (metingen vonden plaats in 2015), laat zien dat de depositie tot een factor 2,3 minder is dan de berekende waarde. Tevens zijn er nog veel onzekerheden hoe deze stikstofdepositie zich dan gedraagt in de bodem en wat de gevolgen zijn voor de natuur. Daarom is ook bodemonderzoek nodig.

Het is goed te weten dat naast RIVM ook onderzoek naar droge depositie door de Universiteit Utrecht wordt gedaan in de Gelderse Vallei . Voort zou ook de UvA onderzoek doen naar droge depositie, maar heeft dit om onbekende redenen niet gedaan.

- ➔ LTO roept de minister op om het onderzoek naar droge depositie breder en meer intensief te doen en ook inzichten vanuit andere kennisinstellingen (UvU, UvA, maar ook buiten Nederland) te gebruiken. Dit onderzoek kan heel goed ondergebracht worden binnen het NKS.
- ➔ Voorts roept LTO op om bodemonderzoek naar het gedrag van stikstofdepositie in de bodem te doen. De COTAG methode is ontoereikend, omdat deze slechts depositie berekend vanuit gemeten concentraties in de lucht.

Wolf

Vorige week diende LTO ism de provincies Gelderland en Drenthe een petitie aan de Tweede Kamer. Het doel van deze petitie was om versnelling te krijgen in het wolvendossier. De gevolgen van de snelle terugkeer van de wolf zijn groot voor onze boeren en plattelandsbewoners. Het dossier creëert polarisatie en tweespleijt in gemeenschappen: mensen durven zich niet uit te spreken. LTO zet zich Europees, landelijk en regionaal in voor een goede bescherming van vee, toereikende schadevergoeding en realistisch, adequaat populatiebeheer op een maximaantal wolven. Daarbij doet LTO de volgende oproep:

- ➔ De populatie wolven dient vanuit een Europees perspectief gemonitord worden. Ook de goudjakhals en later wellicht de Lynx vormen een bedreiging voor (landbouw)huisdieren. Hier dient op voorhand beleid voor opgesteld te worden.
- ➔ Wolven passen zich, zeker in het Nederlandse cultuurlandschap, bijzonder snel aan en gewenning t.a.v. mensen treedt snel op. Wolfwerende maatregelen zijn hierdoor niet praktisch toepasbaar. Ondernemers zien zich genoodzaakt om te stoppen. Dit vraagt om het verlagen van de beschermingsstatus van de wolf.